

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Вишневецької Марини Вікторівни
«Методика формування естетичної культури майбутніх учителів
музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
011 – Освітні, педагогічні науки 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Звернення дисертантки до проблеми формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки наразі набуває особливої *актуальності*, оскільки становлення педагога-музиканта нового формату потребує коригування змісту мистецько-педагогічної освіти відповідно до нових викликів, коли особливо гостро відчувається потреба молодого покоління в усвідомленні культурного коду нації, де естетична культура у всі часи була і залишається прерогативою українського суспільства. *Своєчасність* дослідження означеної проблеми зумовлена тим, що незмінною властивістю українського менталітету є естетика української пісенної культури та хорового виконавства, набуття якої, має стати одним із головних завдань музичної освіти і виховання школярів. Як справедливо зазначає здобувачка, у підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Музичне мистецтво», диригентсько-хоровий блок посідає провідне місце, тож, практичне вирішення завдань формування естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва саме у процесі диригентсько-хорової підготовки через впровадження конструктивного методичного супроводу, ґрунтованого на симбіозі світових, вітчизняних та регіональних традицій та інновацій, є *доцільним* без будь-якого сумніву.

Значущість виконаного дослідження підсилюється також і відповідністю його проблематики до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри музикознавства та музичної освіти факультету музичного мистецтва та хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті». Тож, маємо засвідчити, що актуальність, своєчасність та доцільність дослідницького пошуку здобувачки з проблеми формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки є дійсно на часі.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних)

Абсолютно беззаперечною є наукова новизна дослідження. Оскільки поставивши за мету обґрунтування, розробку та експериментальну перевірку методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів

музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та умов його впровадження, здобувачка ретельно й послідовно розв'язувала поставлені завдання щодо аналізу стану дослідженості обраної проблеми, феноменології низки основних категорій дослідження та визначення сутності структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості його ключового поняття, а також перевірки ефективності запропонованої методичної системи та педагогічних умов на експериментальному рівні.

Такий широкомасштабний дослідницький пошук дозволив дисертантці *вперше* представити науково обґрунтовані та експериментально перевірені результати виконаного дослідження, що мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми, до яких відносяться:

- **Обґрунтування і розробка сутності та структури естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва**, що визначається як особистісна якість, що ґрунтується на загальній та професійній культурі, передбачає освоєння музичних цінностей й забезпечує сформованість музично-естетичних знань та творчого стилю диригентсько-хорової діяльності, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та творчо-оцінювальний компоненти з відповідно визначеними для кожного з них критеріями (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знаннєвий, операційно-діяльнісний, творчо-оцінювальний) показниками та рівнями (високий, достатній, початковий) сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки;
- **Авторський методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки**, результативність якого забезпечувалась через послідовний взаємозв'язок, взаємообумовленість й взаємодію п'яти блоків (цільовий, методологічний, методично-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний, результативний блок);
- **Педагогічні умови ефективного впровадження методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки** (забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до формування естетичної культури шляхом розвитку художнього смаку; наповнення змісту та спрямування форм та методів диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва темами та питаннями естетичного спрямування; збагачення емоційно-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання пізнавальної активності студентів до самостійного вивчення вокально-хорового репертуару у процесі диригентсько-хорової підготовки та подальшої самореалізації у практичній діяльності)

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

До вагомих результатів, що складають *теоретичну значущість* проведеного дослідження для сучасної мистецько-педагогічної освіти, на наш погляд, необхідно віднести:

- *визначення напрямів дослідження феномену естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва* через копінтий аналіз дослідницею представлених у вітчизняному науковому дискурсі причино-наслідкових зв'язків, що зумовлюють незначний рівень сформованості естетичної культури та ретельне висвітлення вимог до фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів з огляду на особливості та специфіку професії;
- *виокремлення напрямів удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва* через призму різновекторності категорій «компетентність» та «культура» як чинників, що зумовлюють формування їхньої естетичної культури як здатності до застосування власного естетичного арсеналу та менеджерських навичок у розвитку духовно-творчої особистості школяра;
- *дослідження сутності категорій «естетика», «культура», «естетична культура»* як родових понять щодо досліджуваного феномена, покрокове вивчення яких дозволило здобувачці сформулювати коректне трактування ключового поняття дослідження «естетична культура майбутнього вчителя музичного мистецтва»;
- *уточнення сутності поняття «диригентсько-хорова підготовка»* як процесу духовно-творчого розвитку та професійного становлення особистості студента у закладі вищої освіти, що здійснюється шляхом оволодіння основами наукових знань, закономірностями творчої виконавської діяльності та управління нею, а також набуття професійних умінь та засвоєння цінностей хорового мистецтва та диригентського виконавства, а також удосконалення методологічних засад, змісту, форм та методів диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти.

Заслуговує на високу оцінку й *практичне значення* отриманих результатів дослідження, оскільки у змістовому наповненні експериментально перевіреного методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки, крім застосованих традиційних методів, серед низки інтерактивних методів, представлено широкий спектр цікавих авторських знахідок інноваційного характеру (естетично-художній допис у соціальних мережах як анотація хорового твору; реп-вставки та поетичні хвилинки для формування відчуття ритму, поетичного складу; імідж-метод; само-та взаємоаналіз відеозапису різних аспектів диригентсько-хорової підготовки та відеоресурсу у контексті естетичної культури), з розробкою відповідних алгоритмів застосування).

Важливим є й те, що у межах дослідження, проведеного в умовах дистанційного навчання було розроблено та впроваджено в освітній процес банк посилань в інтернет-ресурсах на теоретичні фахові дисципліни, відео-уроки вокалістів-практиків, фрагменти концертів вокально-хорової музики та ін. Крім того, було започатковано віртуальні екскурсії з організації освітнього простору, тематичні форуми для обговорення теоретичних питань з естетичної культури в кінці кожного практичного заняття, а також запроваджено стиль синхронної взаємодії як мистецького спілкування, що включає як практичні форми роботи, так і безпосереднє спілкування із запрошеними виконавцями, творчими колективами тощо.

Звісно, що такий цікавий фактаж може бути використаним як у процесі фахової підготовки здобувачів вищої освіти магістерського рівня зі спеціальності «Музичне мистецтво», так і майбутніми педагогами інших спеціальностей мистецького профілю, а також у системі післядипломної освіти та здобувачами докторських програм.

4. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з представленою до захисту дисертацією дає підстави стверджувати, що високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дослідницею та їхня достовірність, забезпечується міцною теоретико-методологічною базою щодо аналізу базової категорії «естетична культура» на науково-педагогічному та мистецько-культурологічному рівні та її проєкції на диригентсько-хорову підготовку. Це забезпечило підґрунтя для виявлення сутності, структурних компонентів та критеріально-рівневого інструментарію для вияву сформованості досліджуваної якості у студентів-музикантів. На основі коректно підібраних наукових підходів та принципів формування досліджуваного утворення, здобувачці вдалося обґрунтувати авторський методичний супровід цього процесу та запропонувати педагогічні умови його реалізації згідно поставленої мети й розв'язуваних завдань дослідження щодо формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Заслугує на схвалення й той факт, що експериментальна робота щодо впровадження методичного супроводу формування досліджуваної якості здійснювалася здобувачкою за чітко розрахованим алгоритмом дій. Це стосувалося як діагностики вияву естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва згідно поставлених на констатувальному етапі завдань та розробленого діагностичного інструментарію вимірювання, так і під час подальшої дослідно-експериментальної роботи з підвищення рівнів сформованості досліджуваного утворення на *формуальному етапі*, котра полягала у поетапному впровадженні методичного супроводу із дотриманням

визначених педагогічних умов та реалізації зазначених умов в експериментальних групах.

Для встановлення достовірності результатів констатувального та формувального етапів експерименту здобувачкою було здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості естетичної культури у контрольній та експериментальній групах, що підтвердило дієвість та ефективність запропонованого методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та педагогічних умов її реалізації. Отже, результати експериментальної роботи, проведеної на завершальному етапі дослідження, підтвердили вдалий симбіоз запропонованих авторкою вагомої теоретико-методологічної бази й ретельно продуманого методичного супроводу формування досліджуваної якості та довели ефективність розроблених педагогічних умов його реалізації у процесі диригентсько-хорової підготовки. Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

З огляду на представлені здобувачкою результати дослідження, що є новими, оригінальними й вирізняються глибоким розумінням та адекватним застосуванням методологічного підґрунтя, що повністю відповідає обраній на рівні дисертаційного дослідження проблематиці, маємо підстави стверджувати, що основні результати науково-дослідницького пошуку отримані дисертанткою особисто й дійсно характеризуються науковою новизною та практичним значенням для підготовки майбутніх фахівців-музикантів у системі мистецько-педагогічної освіти.

Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку різнорівневих підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих методів наукового пошуку, так і валідних та надійних взаємодоповнюючих прийомів і технологій; адекватною репрезентативною вибіркою; застосуванням при обробці результатів методів математичної статистики, що сприяло отриманню гранично точних результатів дослідження щодо формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.

6. Апробація результатів дослідження та повнота викладу в опублікованих працях

Апробація отриманих дисертанткою результатів дослідження має досить широкий діапазон представлення через виступи та доповіді на міжнародних конференціях: «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, Україна, 2018), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, Україна, 2019), «Science and Society» (Гамільтон, Канада, 2019), «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки проблеми та перспективи» (Умань, Україна, 2019), «Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття» (Київ, Україна, 2019), «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін» (Умань, Україна, 2020), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 29 Україна, 2020), «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, Україна, 2019), «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, Україна, 2020), «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (Умань, Україна, 2020), «Conferinta stiintifica internationala invatamantul artistic - dimensiuni culturale» (Кишинів, Республіка Молдова, 2021), «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, Україна, 2021), «Професійна мистецька освіта та художня культура: виклики ХХІ століття», (Київ, Україна, 2021), «Митець з українською піснею в серці», присвяченій 100- річчю вшанування пам'яті Миколи Леонтовича» (Кропивницький, Україна, 26 травня 2021), «Світові виклики сучасній освіті» (Умань, Україна, 2021), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачево, Україна, 2021), «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, Україна, 2021), «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (Умань, Україна, 2021), «Концептуальні шляхи розвитку освіти та мистецтва: науково-методичний та практичний аспекти» (Умань, Україна, 2022).

Більше того, у межах виконання дисертаційної роботи з метою популяризації та апробації результатів дослідження дисертанткою було створено Громадську організацію «Культурно-освітній простір «СТАРТ-АРТ», основними напрямками діяльності якої стали: розробка та проведення культурно-мистецьких масових заходів, фестивалів-конкурсів; популяризація сучасних напрямів розвитку музичного, хореографічного, декоративно-прикладного, образотворчого та театрального мистецтва; зміцнення та підтримка творчої взаємодії між дітьми та молоддю, керівниками колективів та викладачами з різних регіонів України, зарубіжних країн заради миру та майбутнього. А запропоновані у рамках авторського методичного супроводу інноваційні методи, були внесені здобувачкою у розроблені нею робочі програми і апробовані у таких освітніх компонентах, як: «Диригентський клас» та «Хоровий клас» для здобувачів освіти за напрямом підготовки бакалавра спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Основні результати дослідження відображено у 17 публікаціях авторки, серед яких - 16 одноосібних наукових праць, зокрема 5 статей опублікованих у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття (у співавторстві), опублікована у періодичному науковому виданні, індексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 11 публікацій апробаційного характеру. Такій обсяг і якість публікацій вважаємо достатніми, оскільки основні теоретичні положення та результати дослідницько-експериментального пошуку повною мірою висвітлено у представлених у наукових та апробаційних публікаціях авторки, а їхній зміст відповідає вимогам чинним документам щодо порядку присудження ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, її об'єкт і предмет, мету та завдання; представлено теоретико-методологічну основу дослідження; окреслено методи наукового пошуку; аргументовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях. Заслуговує на схвалення докладність і доказовість вихідних науково-теоретичні положень, котрі визначають позицію авторки та багатство емпіричних методів дослідження, що стало однією із підстав формулювання виважених і достовірних висновків і рекомендацій, а також розлога інформація щодо отриманої в результаті науково-дослідницького пошуку новизни та практичної значущості дослідження. Структура роботи не викликає заперечень, дисертацію оформлено згідно чинних вимог.

У першому розділі, присвяченому визначенню теоретичних засад дослідження, на основі копінткого аналізу наукового доробку вітчизняних науковців, здобувачкою розглянуто стан розробленості досліджуваної проблеми, на підґрунті чого що їй вдалося досить розлого обґрунтувати основні напрямки подальших наукових розвідок відповідно заявлених мети та завдань. Так, дослідниця слушно наголошує, що з огляду на визначений в якості пріоритету загальної шкільної освіти, розвиток духовно-естетичної культури кожного школяра, майбутній вчитель музичного мистецтва як головний організатор цього процесу, має сам володіти достатнім рівнем естетичної культури. Брак сучасних наукових досліджень, пов'язаних із досліджуваним здобувачкою утворенням у межах диригентсько-хорової підготовки, засвідчив нагальну необхідність звернення до означеної проблеми. Достеменний термінологічний аналіз базових понять досліджуваної проблеми, дозволив дослідниці надати власне визначення ключовим категоріям дослідження «естетична культура майбутніх учителів музичного мистецтва» та «диригентсько-хорова підготовка». Із належною науковою аргументацією дисертантка обґрунтувала компонентну структуру

досліджуваної якості та представила її змістове наповнення й особливості її прояву у диригентсько-хоровій підготовці.

На особливу увагу заслуговує зміст матеріалів *другого розділу* дисертації, де обґрунтовуючи методичний супровід формування досліджуваного утворення, котрий на слухну думку дисертантки, є складовою методики навчання, що забезпечує цілеспрямоване комплексне поетапне застосування педагогічних ресурсів з означеної проблематики у процесі диригентсько-хорової підготовки, дисертантка окреслила наукові підходи, схарактеризувавши сутність кожного з них та доцільність запровадження під час дослідницьких розвідок, принципи котрі сприяли підвищенню ефективності формування досліджуваного утворення, а також представила авторське бачення перебігу методичного супроводу означеного процесу та педагогічні умови його реалізації під час диригентсько-хорової підготовки. Принагідно зауважимо, що детальний аналіз кожного з методичних блоків з відповідним набором методів та форм фахового навчання майбутніх учителів-музикантів, представлених в описі методичного супроводу, унаочненого у вигляді його структурно-логічної схеми (табл.2.1) разом із взаємопов'язаними з ними підходами і принципами та узгодженими педагогічними умовами його реалізації, безсумнівно цілісно впливають на формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Заслуговує на схвалення й потужна дослідно-експериментальна робота представлена у *третьому розділі*, де, перш за все, здобувачкою було здійснено діагностику сформованості досліджуваного утворення у майбутніх вчителів-музикантів на рівні констатації, після чого відбувалося практичне впровадження методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах запропонованих умов його реалізації у процесі диригентсько-хорової підготовки. Згідно розробленого критеріально-рівневого інструментарію було на контактувальному етапі було зафіксовано переважання достатнього та початкового рівня сформованості досліджуваної якості естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва. Проте, аналіз результатів формувального експерименту засвідчив ефективність методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та педагогічних умов його реалізації, що підтвердилось якісними та кількісними змінами у рівнях сформованості естетичної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки. Методи математичної статистики, застосовані для перевірки ефективності запропонованої методичного супроводу також довели правомірність та результативність її використання. Отже, мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження. Тож, маємо підстави для представлення дисертації до публічного захисту.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що у процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій дисертантки випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено. Використані у дисертації матеріали наукових праць дисертантки, котрі були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації, самоплагіатом не вважається.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити певні побажання та зауваження

1. Суттєвим здобутком дисертантки вважаємо представлений у підрозділі 1.2. глибокий аналіз складових ключового поняття дослідження «естетична культура», проте вважаємо, що, робота набула б більшої ваги, якби було віднайдено можливість схарактеризувати естетичну культуру майбутнього вчителя музичного мистецтва саме з огляду на особливості української ментальності та національних цінностей і традицій.
2. На нашу думку, дисертація набула б більшої досконалості, якби у теоретичному розділі авторкою більш ґрунтовно було проаналізовано сучасні зарубіжні напрацювання щодо формування естетичної культури майбутніх фахівців-музикантів в цілому й у процесі диригентсько-хорової підготовки зокрема.
3. Вважаємо, що робота виглядала б більш довершеною, якщо б здобувачка розвела поняття професійної й фахової підготовки й більш структуровано висвітлила вимоги щодо формування естетичної культури саме у процесі фахової й зокрема, диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.
4. Високо оцінюючи науковий доробок дисертантки, все ж вважаємо, що дисертація набула б більшої довершеності, якби дослідниця не применшувала значущості свого науково-дослідницького пошуку й у підрозділі 2.2. подала не тільки структурно-логічну схему, а й представила цілісну модель методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки.
5. У тексті дисертації зустрічаються певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи технічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна,

практична цінність та високий рівень значущості запропонованих авторських знахідок.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота Марини Вишневецької на тему: «Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки» є актуальним, цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути рекомендоване до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

Алла РАСТРИГІНА

Лілія КЛОЧЕК

*Відрук отримано
21.11.2023
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФР 26.133.047
Лілія Клочек (Л.Л. Клочек).*